

ĐẠI SỨ QUÁN HỢP CHỨNG QUỐC HOA KỲ

Phòng Thông tin - Văn hóa

Tầng 3, Rose Garden Tower, 6 Ngọc Khánh, Hà Nội

Tel: 831-4580 * Fax: 831-4601 * Email: irchano@pd.state.gov

TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ CỦA BỘ NGOẠI GIAO HOA KỲ
CHƯƠNG TRÌNH NGHỊ SỰ CHÍNH SÁCH ĐỐI NGOẠI MỸ, THÁNG 7/2002
VŨ KHÍ HỦY DIỆT HÀNG LOẠT: KHUÔN KHỔ CHIẾN LƯỢC MỚI

SỰ CHUYỂN HÓA QUAN HỆ HOA KỲ-NGA

Matthew A. Cordova

*Phó Giám đốc Văn phòng phụ trách các vấn đề Khu vực và Quân sự-Chính trị,
Vụ các vấn đề châu Âu và Âu Á, Bộ Ngoại giao Hoa Kỳ*

Mathew A. Cordova, Phó Giám đốc Văn phòng Phụ trách các Vấn đề Khu vực và Quân sự-chính trị, Vụ các vấn đề châu Âu và Âu Á, Bộ Ngoại giao Hoa Kỳ nói, con đường tiến tới mối quan hệ mới đầy bất ngờ giữa Hoa Kỳ và Nga không được hình thành bởi sự ngẫu nhiên mà được xây dựng từ đầu năm 2001. Ông nói, sự tham dự của Tổng thống Bush và nhóm an ninh quốc gia Hoa Kỳ với những người đồng nghiệp Nga đã đặt nền móng cho quyết định có tính lịch sử của Tổng thống Nga Putin sát cánh với phương Tây sau ngày 11/9 và kể từ đó những xu hướng tích cực trong mối quan hệ mới giữa Nga và Hoa Kỳ đã được đẩy mạnh.

Nếu như năm 1989 đánh dấu sự kết thúc của Chiến Tranh Lạnh thì năm 2001 có thể được coi là điểm mốc kết thúc giai đoạn quá độ hậu Chiến Tranh Lạnh. Một thập kỷ sau khi Bức tường Berlin sụp đổ, quan hệ Nga-Hoa Kỳ tiếp tục được nhìn nhận chủ yếu thông qua lăng kính của sự cân bằng hạt nhân chiến lược. Điều này càng làm căng thẳng quan hệ đối đầu giữa hai nước trong quá khứ dựa trên sự nghi kỵ và không tin tưởng và ngăn cản sự hợp tác trong một số lĩnh vực có chung lợi ích. Ngay từ đầu Tổng thống Bush và Tổng thống Putin đã nhất trí rằng quan hệ Hoa Kỳ-Nga phải phát triển trên cơ sở rộng và ngày càng tập trung vào những vấn đề như thương mại và đầu tư. Thảm kịch ngày 11/9 làm những nỗ lực chống khủng bố trở nên nổi bật như một lĩnh vực tự nhiên trong hợp tác song phương. Những tiến triển quan trọng chúng ta đạt được được ghi nhận trong Tuyên bố Chung ký trong cuộc gặp Thượng đỉnh hồi tháng 5 tại Moscow. Đạt được điều đó là do sớm có sự tham dự song phương và bền vững ở tất cả các cấp.

Có rất ít người có thể dự báo được những biến chuyển sâu sắc trong năm 2001, tuy nhiên nền tảng của mối quan hệ hợp tác rõ ràng và sâu rộng hơn với Nga không phải ngẫu nhiên mà có. Năm 2001, hai Tổng thống và các cố vấn chính sách đối ngoại và phòng thủ đã cùng nhau xây dựng một chương trình nghị sự và một lộ trình nhằm tăng cường hơn nữa quan hệ hợp tác và vượt ra khỏi những hạn chế của mối quan hệ trong quá khứ. Tổng thống Bush đã đi đầu trong nỗ lực này, được định hướng và định hình bởi các cuộc gặp gỡ với Tổng thống Putin tại Ljubljana, Thượng Hải, Washington/Crawford, Moscow và tại Hội nghị Thượng đỉnh G8 tại Kananaskis, Canada. Các nhà lãnh đạo tiếp tục liên lạc thường xuyên bằng điện thoại và thư từ. Ngoại trưởng Colin Powell và Bộ trưởng Quốc phòng Donal

Rumsfeld trao đổi và liên lạc thư từ thường xuyên với các đồng nghiệp của mình để thúc đẩy khuôn khổ chiến lược mới của Hoa Kỳ trong quan hệ với Nga.

Ngày 1/5/2001, tại trường Đại học Quốc phòng, Bush đã phác thảo tầm nhìn của một khuôn khổ chiến lược cho kỷ nguyên "hậu Chiến Tranh Lạnh". Tổng thống nhấn mạnh rằng trong khi Hoa Kỳ và Nga tiếp tục còn những lĩnh vực bất đồng song chúng ta không phải là những đối thủ chiến lược. Từ quan điểm đó, Bush khẳng định rằng ông muốn chuyển hóa bản chất mối quan hệ song phương từ chỗ dựa trên răn đe cân bằng hạt nhân sang dựa trên trách nhiệm và lợi ích chung. Trong cuộc gặp thượng đỉnh 6/2001 tại Slovenia, Bush và Putin khởi xướng một cuộc đối thoại về việc xây dựng một khuôn khổ chiến lược "hậu Chiến Tranh Lạnh" về nội dung, chứ không chỉ là nói suông, và phát triển lâu dài sau nhiệm kỳ Tổng thống của họ.

Hoa Kỳ và Nga đã hợp tác rất chặt chẽ trong việc xử lý hàng loạt vấn đề chính trị và những thách thức chung. Ngoài sự hợp tác giữa hai nước nhằm biến Afganixtan thành một quốc gia ổn định và có thể phát triển, hòa bình và chung sống hòa bình với láng giềng, chúng ta còn tham gia vào những khu vực khác. Chúng ta cũng đã hợp tác giải quyết các cuộc xung đột khu vực ở Abkhazia, Nagorno-Karabakh, Transnistria, Trung Đông và gần đây nhất là ở Nam Á. Nga đã ủng hộ mạnh mẽ cho tiến trình hòa bình Trung Đông và những nỗ lực của Hoa Kỳ nhằm đưa ra giải pháp cho cuộc xung đột thông qua đàm phán. Hoa Kỳ và Nga cũng đã hợp tác có hiệu quả về những vấn đề xuyên quốc gia có liên quan đến khủng bố, chẳng hạn như buôn bán ma túy và tội phạm có tổ chức. Buôn bán ma túy là một mối đe dọa đối với cả hai nước và là nguồn hỗ trợ tài chính quan trọng cho các tổ chức khủng bố quốc tế.

Trong lĩnh vực kinh tế, chúng ta tiếp tục khuyến khích và hỗ trợ việc hoàn thành chuyển đổi nền kinh tế Nga sang kinh tế thị trường. Đây là ưu tiên đối với cả hai nước. Chúng ta muốn mở rộng quan hệ kinh tế song phương và đưa Nga hội nhập hơn nữa vào nền kinh tế toàn cầu như một thành viên với đầy đủ quyền và nghĩa vụ. Do đó, chúng ta hoàn toàn ủng hộ Nga gia nhập Tổ chức Thương mại Thế giới, điều này sẽ tăng cường những nỗ lực cải cách kinh tế rộng lớn hơn của Nga và giúp họ chuẩn bị đóng một vai trò lớn hơn trong nền kinh tế toàn cầu. Các tổng thống đã nhất trí tìm hiểu những khả năng hợp tác mới trong lĩnh vực năng lượng, ở đó Hoa Kỳ và Nga có chung lợi ích về một số vấn đề lớn.

Thành công trong quan hệ kinh tế và thương mại song phương cũng đòi hỏi chúng ta phải tiến lên phía trước. Quyết định mới đây của Bộ Thương mại nhìn nhận Nga là một nền kinh tế thị trường theo những điều khoản của luật thương mại Hoa Kỳ là một bước tiến quan trọng theo hướng này. Chúng ta đang làm việc với Quốc hội để chấm dứt việc áp dụng Tu chính án Jackson-Vanik đối với Nga, từ đó Nga có thể được hưởng quy chế Quan hệ Thương mại Bình thường thường xuyên với Hoa Kỳ.

Những cuộc tấn công khủng bố năm 2001 thúc đẩy sự tham dự và hợp tác Hoa Kỳ - Nga trong một số lĩnh vực đã được triển khai và tạo ra cơ hội cho những lĩnh vực đối thoại và hợp tác mới. Một trong số những diễn biến đáng kể nhất trong những tháng sau khi các cuộc tấn công xảy ra chính là sự hợp tác đặc biệt với Nga ở một khu vực từng là một phần của Liên Xô -Khu vực Trung Á.

Ngày 19/10/2001, chúng ta đã tiến hành các cuộc tham vấn Hoa Kỳ - Nga lần đầu tiên về Trung Á. Cả hai bên đều ngạc nhiên và hài lòng vì cùng có lợi ích chung ở khu vực này. Cả hai bên đều muốn Trung Á thịnh vượng và ổn định lâu dài vì ở đây cả hai bên đều có những lợi ích quan trọng. Và chúng ta đã cam kết sẽ minh bạch và hợp tác trong các nỗ lực và hoạt động của chúng ta. Hoa Kỳ sẽ hỗ trợ phát triển kinh tế và chính trị và tôn trọng nhân quyền ở khu vực trong khi chúng ta mở rộng hợp tác nhân đạo và hợp tác về chống khủng bố và ma túy. Không cần có sự căng thẳng giữa việc chúng ta hỗ trợ các nước Trung Á với việc chúng ta mong muốn hợp tác sâu rộng hơn với Nga.

Trên thực tế, Bush và Putin đang lãnh đạo hai nước chúng ta tiến tới một cấp độ hợp tác mới ở Trung Á. Putin đã thể hiện sự lãnh đạo tài năng bằng việc phối hợp tích cực với các nhà lãnh đạo Trung Á, khuyến khích họ hợp tác với Hoa Kỳ trong cuộc chiến chống khủng bố. Điều này minh chứng cho những gì chúng ta đã nói từ lâu rằng Trung Á không phải là chò trôi vô nghĩa. Chúng ta đã đề nghị hỗ trợ những nỗ lực của Nga, Kazakhstan, và Azerbaijan để thúc đẩy dàn xếp mới cho vấn đề biên giới biển Caspi, chùng nào những nỗ lực này không ngăn cản việc chuyên chở trong tương lai các nguồn năng lượng. Thực vậy, trong nhiều trường hợp, lợi ích chung của chúng ta với Nga, với các cường quốc khu vực khác như Trung Quốc và Iran lớn hơn những lợi ích cạnh tranh.

Mức độ hợp tác với Nga trong nỗ lực của chúng ta ở Trung Á - một khu vực mà ở đó Nga có những quan tâm về lịch sử, văn hoá, chính trị và kinh tế - là chưa từng có. Nga đã chia sẻ tin tức tình báo, trợ giúp tìm kiếm và cứu hộ (SAR), hỗ trợ nỗ lực cứu trợ nhân đạo quốc tế và không ngăn cản quyết định của các quốc gia Trung Á chấp nhận sự hiện diện của quân đội Hoa Kỳ trên lãnh thổ quốc gia của họ. Nga đã cử hai sĩ quan liên lạc đến CENTCOM (Bộ Tổng tư lệnh Hoa Kỳ) ở Florida. Nhóm làm việc Nga-Hoa Kỳ về Afganixtan cũng là một cơ chế hữu hiệu. Nhiệm vụ của nhóm đã được mở rộng bao gồm các khu vực địa lý cũng như những mối đe dọa mới và có liên quan với nhau. Để đạt được mục đích này, tại cuộc gặp thượng đỉnh tại Moscow, hai Tổng thống đã nhất trí mở rộng nhiệm vụ của nhóm và đổi tên thành Nhóm làm việc về Chống khủng bố. Hình thức hợp tác này sẽ giúp đối phó với một số thách thức toàn cầu của thế kỷ 21, kể cả khủng bố quốc tế và việc phổ biến vũ khí hủy diệt hàng loạt và những phương tiện chuyên chở chúng.

Đồng minh của chúng ta là những người ủng hộ mạnh mẽ nhất cho việc mở rộng mối quan hệ mới của chúng ta với Nga. Trong cuộc chiến toàn cầu chống khủng bố, Nga và NATO đang hợp tác với tư cách là những đối tác nhằm đối phó với sự bất ổn ở khu vực và nhiều mối đe dọa đang hình thành. Trong Hội nghị thượng đỉnh Nga - NATO tại Rome, chúng ta đã thành lập Hội đồng Nga - NATO, hội đồng này cho phép các quốc gia thành viên NATO và Nga hợp tác như các đối tác bình đẳng trong các lĩnh vực cùng chung lợi ích. Hội đồng Nga - NATO (NATO-Russia Council - NRC) mang lại cho chúng ta cơ hội tiến bước trong việc xử lý những thách thức chung và bắt đầu xây dựng những mối quan hệ có thể được mở rộng hơn nữa trong tương lai.

Chúng ta sẽ bắt đầu bằng những lĩnh vực mà ở đó khả năng giúp đỡ lẫn nhau với tư cách là các đối tác bình đẳng là chắc chắn: những lĩnh vực như chống khủng bố, ngăn chặn sự phổ biến vũ khí hủy diệt hàng loạt, lên kế hoạch khẩn cấp, tìm kiếm và cứu hộ trên biển. NATO và Nga cũng sẽ cải thiện việc phối hợp ở những nơi họ đã cùng nhau hợp tác chẳng hạn như Ban-căng. NATO, Nga và các đối tác khác của chúng ta có thể rất tự hào về nền hòa bình và ổn định hơn mà chúng ta mang đến cho khu vực đó. NATO và Nga cũng đang hướng tới những lĩnh vực khác mà chúng ta có thể mở rộng hợp tác,

chẳng hạn như phòng thủ tên lửa, phản ứng trong trường hợp khẩn cấp dân sự và kiểm soát vũ trụ - những lĩnh vực này có thể tăng cường an ninh của Hoa Kỳ, Nga và tất cả châu Âu. Những đồng minh NATO của chúng ta và Nga đã bắt đầu hợp tác về một số vấn đề trong chương trình nghị sự NRC được thông qua tại hội nghị thượng đỉnh Rome. Chúng ta tin rằng những thành công bước đầu trong khuôn khổ NRC sẽ là cơ sở cho việc mở rộng sự hợp tác giữa Liên minh và Nga.

Một cuộc thảo luận về mối quan hệ mới và đang phát triển sẽ không thể hoàn tất nếu không giải quyết những thay đổi có tính lịch sử về cắt giảm lực lượng tiến công chiến lược, phòng thủ tên lửa, Hiệp ước chống tên lửa đạn đạo năm 1972, và cuộc thảo luận chiến lược đang tiếp diễn. Đối với cả hai nước, việc lực lượng hạt nhân chiến lược không còn chi phối quan hệ song phương là minh chứng về mối quan hệ đang được mở rộng và chương trình nghị sự đầy đủ trong tương lai. Trong hội nghị thượng đỉnh Moscow tháng 5, Hoa Kỳ và Nga đã thành lập Nhóm Tư vấn về An ninh Chiến lược, do các ngoại trưởng và bộ trưởng quốc phòng làm chủ tịch. Nhóm này sẽ là cơ chế chủ yếu, trong đó, chúng ta thảo luận những vấn đề chiến lược, không phổ biến vũ khí và an ninh và tham vấn về một loạt các vấn đề an ninh quốc tế. Cách thức chúng ta nhất trí không đồng ý đối với Hiệp ước ABM phản ánh cuộc đối thoại căng thẳng với Nga trong nhiều tháng qua, một cuộc đối thoại mà trong đó chúng ta đã nói với người Nga hướng đi của chúng ta. Chúng ta thẳng thắn về tính nghiêm túc và ưu tiên dành cho phòng thủ tên lửa hiệu quả nhằm tăng cường an ninh quốc gia. Đó là lý do tại sao chúng ta ngồi lại với Nga để quyết định xem liệu có cách thức nào để cùng nhau vượt ra ngoài khuôn khổ Hiệp ước ABM, trước mối đe dọa đối với cả hai nước từ tên lửa đạn đạo và vũ khí hủy diệt hàng loạt.

Cuối cùng chúng ta nhất trí là không tán thành. Sau những cuộc tham vấn căng thẳng, kể cả giữa Ngoại trưởng Powell và Ngoại trưởng Nga Igor Ivanov và giữa hai Tổng thống, ngày 13/12/2001 chúng ta đã thông báo cho Nga về ý định Hoa Kỳ rút khỏi hiệp ước ABM vào ngày 13/6/2002. Thế giới không đến ngày tận thế, chạy đua vũ trang không xảy ra. Không có cuộc khủng hoảng nào xảy ra trong quan hệ Hoa Kỳ - Nga.

Hệ thống phòng thủ tên lửa hạn chế mà chúng ta có ý định triển khai sẽ không tạo ra mối đe dọa đối với các lực lượng chiến lược của Nga. Tuyên bố chung về Mối quan hệ Chiến lược Mới giữa Hoa Kỳ và Nga ký ngày 24/5 tại Moscow đã cụ thể hóa những bước đi nhằm thúc đẩy lòng tin, sự minh bạch và hợp tác trong phòng thủ tên lửa. Những biện pháp đó bao gồm trao đổi thông tin về các chương trình phòng thủ tên lửa và các cuộc thử nghiệm, thăm viếng lẫn nhau để quan sát các cuộc thử nghiệm, và triển khai một trung tâm trao đổi số liệu cảnh báo sớm. Hai chính phủ cũng sẽ nghiên cứu một số lĩnh vực có thể hợp tác về phòng thủ tên lửa, kể cả tập trận chung và phát triển chung.

Hiệp ước Moscow được ký gần đây là một thành công nổi bật. Hiệp ước này làm giảm đáng kể lực lượng chiến lược, vượt mức của Hiệp ước Cắt giảm Vũ khí Chiến lược đầu tiên. Nhiều nhà phê bình khẳng khái rằng việc cắt giảm chiến lược sẽ không thể thực hiện được nếu không có Hiệp ước ABM. Trên thực tế, phản ứng trước thông báo rút khỏi Hiệp ước của Hoa Kỳ ngày 13/12/2001, Tổng thống Putin thông báo ý định của Nga giảm lực lượng chiến lược ở mức không quá 2.200 đầu đạn - đáp lại thông báo của Tổng thống Bush tại hội nghị thượng đỉnh Washington - Crawford về việc cắt giảm số đầu đạn hạt nhân chiến lược triển khai tác chiến của Hoa Kỳ xuống mức 1.700 - 2.200 trong thập kỷ tới. Thái độ của Nga kể từ ngày 13/12 là hướng về tương lai chứ không dừng lại ở quá khứ. Cả hai chính

phủ đã đệ trình hiệp ước để các cơ quan lập pháp thông qua và đang làm việc để đảm bảo Hiệp ước sẽ được thông qua vào mùa thu này.

Chúng ta cũng đang cùng Nga tìm kiếm sự ủng hộ rộng rãi của quốc tế đối với một chiến lược "chủ động không phổ biến". Các quan ngại về phổ biến vũ khí và khủng bố quốc tế gắn bó chặt chẽ với nhau. Hoa Kỳ và Nga có kế hoạch hợp tác chặt chẽ với nhau để đảm bảo an ninh công nghệ tên lửa và vũ khí hủy diệt hàng loạt, thông tin, chuyên môn và nguyên liệu. Cả hai nước duy trì quyết tâm ủng hộ tất cả các nước trong việc cải thiện và thực hiện kiểm soát xuất khẩu, cấm chuyển giao bất hợp pháp, truy tố những kẻ vi phạm, tăng cường an ninh và phòng thủ biên giới để bảo vệ sự toàn vẹn lãnh thổ và ngăn chặn phổ biến vũ khí.

Không có gì đáng ngạc nhiên khi các quốc gia bảo trợ khủng bố cũng là những nước phổ biến vũ khí tích cực nhất. Điều cực kỳ quan trọng là chúng ta phải tìm ra một sáng kiến nhằm chấm dứt sự hỗ trợ nhạy cảm của các tổ chức ở Nga cho các chương trình tên lửa và WMD của Iran. Chúng ta cũng phải hợp tác với các đối tác Nga và các nước khác để đối phó với hoạt động chuyển giao vũ khí mờ ám (chuyển giao vũ khí lậu của những kẻ môi giới vũ khí với những người sử dụng cuối cùng giả mạo, có ý định dành cho quốc gia bảo trợ khủng bố và những kẻ khủng bố) và việc phổ biến vũ khí thông thường tiên tiến cho những nước như Iran và Iraq gây đe dọa các lực lượng Hoa Kỳ, lực lượng đồng minh và bạn bè của chúng ta. Việc này được tiến hành khẩn cấp hơn kể từ khi liên minh bắt đầu các hoạt động đối phó vào cuối năm 2001. Tổng thống Hoa Kỳ Bush liên tục nói rõ rằng nước Hoa Kỳ cam kết hợp tác mạnh mẽ và hiệu quả với Nga và các nước Âu Á về vấn đề không phổ biến vũ khí và giảm bớt đe dọa. Công việc sẽ tiếp tục với các đối tác G8 để tìm những cách thức sáng tạo hỗ trợ Nga trong việc tài trợ lâu dài và hiệu quả cho các hoạt động quan trọng nhằm giảm bớt mối đe dọa.

Nhìn về tương lai, cách thức chúng ta xử lý cuộc chiến toàn cầu chống khủng bố, quan hệ NATO-Nga, Hiệp ước ABM, cắt giảm vũ khí hạt nhân chiến lược và giảm bớt mối đe dọa, phản ánh cách thức chúng ta sẽ hợp tác với Nga. Để giải quyết một số vấn đề gai góc nhất trong chương trình nghị sự của chúng ta, việc phát huy những tiến bộ đã đạt được đòi hỏi hai bên phải có sự quyết tâm, lòng nhiệt tình, thiện chí và sáng tạo. Chúng ta sẽ tiếp tục gây áp lực đối với những vấn đề chúng ta có bất đồng, kể cả nhân quyền và giải pháp chính trị ở Chechnya, các vấn đề tự do truyền thông, vấn đề phổ biến vũ khí Nga - Iran, và những mối quan ngại của chúng ta về vũ khí hóa học và sinh học. Thực vậy, các Tổng thống đã tạo tiền đề để từ đó chúng ta có thể đàm phán cởi mở về những vấn đề khó khăn cũng như những lĩnh vực có cùng lợi ích.

Chính quyền không có ảo tưởng về khối lượng công việc còn phải làm để thực hiện đầy đủ Tuyên bố chung và đưa mối quan hệ tiến về phía trước, việc này phải mất hàng năm trời. Sự chuyển đổi của Nga hướng tới dân chủ và nền kinh tế thị trường sẽ tiếp tục phải đối mặt với thách thức và lợi ích của chúng ta không phải lúc nào cũng thống nhất. Quốc hội vẫn là một đối tác quan trọng, và có một số vấn đề mà chúng ta cần sự hỗ trợ của Quốc hội, kể cả việc chấm dứt áp dụng đạo luật Jackson - Vanik đối với Nga và miễn áp dụng những yêu cầu xác nhận về Hợp tác Giảm bớt Đe dọa để những chương trình quan trọng đó có thể tiếp tục được thực hiện. Chúng ta sẽ hợp tác chặt chẽ với Thượng viện về việc phê chuẩn Hiệp ước Moscow.

Trước những thách thức của thế kỷ 21, Hoa Kỳ đã bắt tay vào việc tạo ra thay đổi và cải thiện lớn lao trong quan hệ với Nga. Khuôn khổ chiến lược mới với Nga mà chúng ta đang xây dựng là nền tảng vững chắc để tiếp tục sự chuyển biến trong quan hệ song phương quan trọng của chúng ta, xử lý những khác biệt và tạo ra cơ hội cho cả hai nước, cùng với các đồng minh và bạn bè của chúng ta.

Toàn văn bằng tiếng Anh có trên Internet tại:

<http://usinfo.state.gov/journals/itps/0702/ijpe/cordova.htm>